

Розвиток і формування розумово відсталої дитини – це соціально спрямований процес, де через культурний розвиток можлива компенсація інтелектуального дефекту.

Культурний розвиток – визначальний у становленні особистості і є головною рушійною силою психічного розвитку, що дозволяє зайняти гідну соціальну позицію.

Література

1. Безрукова В.С. Основы духовной культуры. Энциклопедический словарь педагога. – Екатеринбург, 2000. – 937 с.
2. Видгоф В.М. Философия развивающей гармонии как принцип оправдания основ медицинской антропологии // Бюллетень сибирской медицины. Т.5. – 2006. № 5. – С.20-25.
3. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6-ти томах. Т.5 Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – М.: Педагогика, 1983. – 368 с.
4. Выготский Л.С. Диагностика развития и педологическая клиника трудного детства – М.: Издание экспериментального дефектологического института, 1936. – 78 с.
5. Мухина В.С. Возрастная психология. – М.: Академия, 1999. – 456 с.
6. Ожегов С.И. Словарь русского языка. Около 57000 слов. Изд. 12, стереотипн. Под ред Н.Ю. Шведовой. – М. Изд-во «Русский язык», 1978. – 846 с.
7. Психологический словарь / Под ред. В.П. Зинченко, Б.Г. Мещерякова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Педагогика–Пресс, 1999. – 440 с.
8. Психологічний словник / За ред. В.І. Войтка. – К.: Вища шк., 1982. – 216 с.
9. Психология личности. Тексты / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, А.А. Пузыря. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 288 с.
10. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. Учеб. пособие для студентов дефектолог. фак.-тов пед. ин-тов. –М.: Просвещение, 1970. – 199 с.
11. Філософський словник / За ред. В.І. Шинкарука. – 2. вид. перероб. і доп. – К.: Голов. Ред., УРЕ, 1986. – 800 с.
12. Шипелік Т.В. Гармонізація особистісного становлення у підлітковий період. / Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка. Т. XIV, ч. 6, 2010. – С. 483 – 490.

УДК: 376.1

Рецензент:

Савчук Л.О.,

кандидат педагогічних наук, професор

ТЕХНОЛОГІЯ КОНСУЛЬТУВАННЯ В СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Яценюк Л. І.

Стаття присвячена проблемі застосування технології консультування в системі інклюзивної освіти. Розглядаються мета, завдання, фази, консультування. Акцентується увага на впровадження інноваційних технологій: дистанційне консультування, домашнє візитівання, створенні та діяльності консультатійно-педагогічних груп в інклюзивних школах.

Ключові слова: *інклюзія, технологія, консультування.*

Технология консультирования в системе инклюзивного образования

Статья посвящена проблеме применения технологии консультирования в системе инклюзивного образования. Рассматриваются цель, задания, фазы консультирования. Акцентируется внимание на использовании инновационных технологий: дистанционное консультирование, домашнее визитирование, создании и деятельности консультативно-педагогических групп в инклюзивных школах.

Ключевые слова: *инклюзия, технология, консультирование.*

Technology advice in inclusive education

The article deals with the application of technology in counseling inclusive education. Considered objective, job counseling phase. Focuses on the use of innovative technologies: remote consultation, home visitirovanie, establishment and operation of advisory and educational groups in inclusive schools.

Key words: inclusion, technology, consulting.

Актуальність теми. У системі реалізації інклюзивного навчання, яка має широку сферу застосування та придатна для роботи з усіма учнями, важливим аспектом, на нашу думку, є правильне використання технології консультування.

Відповідно до наукових розвідок Ф. Кевлі [1] ефективне консультування – це взаємодія, певним чином структурована і вільна від нав'язувань. Консультування в процесі упровадження інклюзивної освіти дозволяє розв'язувати багато різнопланових завдань:

ознайомлення педагогів, батьків, волонтерів з перевагами інклюзивної освіти;

формування толерантного ставлення до дітей з особливостями психофізичного розвитку;

допомога у налагодженні міжособистісних стосунків, тактики навчання «особливої дитини»;

реальне сприйняття потреб і можливостей дітей з особливостями у розвитку і так далі.

Процедуру консультування слід розпочинати з визначення мети. Це може бути:

Надання оперативної допомоги батькам, вчителям, асистентам (погіршилися взаємини з хворою дитиною, не ходить в школу...).

Надання допомоги у вирішенні таких питань, з якими особа, яка звернулася, може впоратись самостійно. В цих випадках професійні знання не потрібні, а лише здоровий глузд (навчитись раціонально розподіляти час, визначити пріоритетні напрямки діяльності...).

Надання моральної підтримки для впевненості у собі.

Коли потрібне психіатричне лікування, а консультація є тимчасовим засобом зняття проблеми.

Надання тимчасової допомоги, яка потребує тривалого консультування.

У професійній діяльності доцільно практикувати наступні види консультування:

особистісне: характер взаємин з людьми, власна невпевненість, тривожність, постійні невдачі;

сімейне консультування, типи сімейного виховання, конфлікти, ставлення до дітей з «особливостями» в сім'ї і т.д.;

психолого-педагогічне навчання і виховання дітей з різними нозологіями, взаємини вчителя та асистента-вчителя, з однолітками, умови інклюзивного навчання;

ділове консультування: професійне становлення та фахове зростання педагогів, асистентів-учителів інклюзивних шкіл, оптимальна організація праці, взаємини в колективі.

Кожний вид консультування передбачає визначення конкретних завдань:

Уточнення проблеми.

Інформування про сутність проблеми і про реальний ступінь її серйозності (проблемне інформування).

Вивчення особистості клієнта з метою з'ясування самостійного подолання проблеми.

Вироблення стратегічної лінії подальших дій.

Профілактика, тобто засоби запобігання можливих подальших ускладнень, конфліктних ситуацій в інклюзивному навчальному просторі.

Інформування щодо психологічних особливостей, які можуть викликати подібні проблеми.

Для успішної реалізації ефективного консультування вкрай важливо дотримуватись основних принципів:

гуманність;

довіра;

добррозичливість;

орієнтація на загальні цінності;

доступність діалогу;

конфіденційність;
індивідуальний підхід;
комплексний підхід;
відповідальність.

Аналіз психолого-педагогічних наукових джерел дозволяє виділити п'ять фаз консультування, які є важливою складовою технології [2]:

- I. Встановлення контакту з клієнтом.
- II. Визначення проблеми.
- III. Робоча фаза (розуміння проблеми).
- IV. Прийняття рішення і дії.
- V. Зворотний зв'язок.

Інформаційні технології дають нові можливості в спеціальній освіті. У зв'язку із чим великий потенціал має метод дистанційного консультування. Під дистанційним консультуванням ми розуміємо будь-які форми спілкування, які не потребують особистих зустрічей. Перевагами методу дистанційного консультування є:

- можливість зв'язатись зі спеціалістом в будь-який зручний час;
- відсутність жорсткого часового регламенту;
- можливість обговорення делікатних тем.

Заслуговує на увагу досвід реалізації програми «Реабілітація», м. Новокуйбишевськ, Росія, в рамках якої широко застосовується консультування у формі домашнього візитування. Домашнє візитування зорієнтоване на психологічну та інформаційну підтримку сім'ї, що виховує дитину з особливими освітніми потребами. У межах домашнього візитування фахівці проводять наступну роботу:

- навчають батьків засобам активної підтримки розвитку дитини;
- спільні заняття з батьками через ігровий контакт;
- надання консультативної допомоги;
- різні форми стимуляції психомоторного розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

Одним із важливих напрямків консультування в системі інклюзивної освіти є створення та діяльність консультативно-педагогічної групи, що складає фундамент розроблення індивідуального навчального плану для учня. Її першочергове завдання полягає не лише в тому, аби забезпечити адекватне оцінювання учня з особливими освітніми потребами, а й сформувати для нього програму навчання та сприяти її впровадженню [3].

До складу консультативно-педагогічної групи мають входити батьки, вчителі, учень, асистент, представник адміністрації, інші фахівці. Укладений графік нарад дозволить організувати додаткові консультації, коли в них виникає потреба. Це дає можливість контролювати впровадження індивідуального навчального плану, оцінювати його ефективність, вносити необхідні зміни.

В організації засідань консультативно-педагогічної групи слід дотримуватись формальної процедури: заздалегідь готувати порядок денний, вести протоколи. Наводимо приблизний зв'язок такого порядку в адаптованому варіанті за матеріалами Стрікленда й Тернбула (1990) [4]:

Дитина:	<u>Джеремі Х</u>	Дата засідання:	<u>1 квітня</u>
Місце:	<u>Школа Уайт Хаус, західне крило</u>	Час:	<u>14:00 — 16:30</u>
Члени КПГ:	Містер і місіс Х, батьки Джеремі Х, дитина Містер Сміт, учитель Місіс Джонс, координатор з питань навчального плану (курукулуму) Місіс Вільямс, асистент учителя Містер Консультант, відділ навчально-методичного забезпечення для дітей з особливими потребами при адміністрації навчального округу Місіс Хант, працівник соціальної служби		
Мета:	<u>Започаткувати процес розробки індивідуального навчального плану для Джеремі</u>		
Етап роботи:	<u>Перше засідання</u>		

Порядок денний засідання консультативно-педагогічної групи

Час	Пункт порядку денного	Відповідальні члени КПГ
14:00 — 14:05	Представлення членів групи.	Місіс Джонс
14:05 — 14:10	Ознайомлення з порядком денним і його затвердження; пояснення процедури проведення засідання.	Місіс Джонс
14:10 — 14:15	Обговорення й погодження претендентів на посаду керівника групи та «управляючого випадком». Рекомендована кандидатура — місіс Джонс.	Містер Сміт Містер Консультант
14:15 — 14:45	Перегляд результатів оцінювання й даних про поточний рівень успішності. Джеремі — думки про власний рівень успішності в кожній із шести предметних галузей. Містер Сміт — визначення сильних сторін і потреб. Інформування про результати тестів і неформальних спостережень. Демонстрація робіт учня. Містер Консультант — інформування про результати стандартизованого тестування. Містер і Місіс Х — власні спостереження за рівнем функціонування Джеремі.	Джеремі Містер Консультант Містер Сміт Містер і місіс Х
14:45 — 15:30	Визначення й погодження аспектів навчання, в яких необхідно застосовувати спеціально підібрані методики.	Усі

15:30 — 16:20	Вироблення цілей, короткотермінових завдань, критеріїв оцінювання та планів роботи для кожного попередньо погодженого аспекту. Визначення й погодження необхідних супутніх послуг (для прийняття рішення з цього питання може знадобитися ще одне засідання).	Усі
16:20 — 16:21	Визначення місця навчання для Джеремі. Ймовірно, хлопчик продовжить відвідувати школу Уайт Хаус.	Місіс Джонс
16:21 — 16:30	Підбиття підсумків засідання. Визначення питань для подальшого обговорення на наступній зустрічі. Призначення й погодження дати зусіма членами групи.	Місіс Джонс
16:30	Кінець засідання	Місіс Джонс

Рисунок 1. Порядок денний засідання консультативно-педагогічної групи

Інклюзивна форма навчання набирає обертів. У 2013 – 2014 н. р. у Рівненській області відкрито 60 інклюзивних класів для дітей з різними нозологіями, що зумовлює необхідність активного застосування технології консультування, як одного із стратегічних напрямків розвитку інклюзивної освіти.

Література:

1. Кевля Ф. И. Индивидуальное консультирование как метод педагогической поддержки личностного развития ребёнка / Ф. И. Кевля // Коррекционно-развивающее образование: Научно-методический журнал. – М., 2013. – С. 20-28.
2. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція: Навчальний посібник / І. М. Цимбалюк. – К.: «Видавничий дім "Професіонал"», 2009. – 544 с.
3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві]; пер. з англ. – К.: СПД-ФО Парашин І. С., 2010. – 296 с.
4. Strickland, B., & Turnbull, A. (1990). Developing and implementing individualized education programs. Columbus, OH: Merrill.